

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Erasmi Roterodami Germani De Milite Christiano

Erasmus, Desiderius

Lypsi, 1516

VD16 E 2746

Canon Quartus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33324

Confutatio ar-
gumētōꝝ mū-
di cōtra pic vi-
uētes,

tauerit: Offendunt amici, qđ tum ē inuenies iucūdiōres. Ca-
rebis voluptatibus, sed frueris internis, quæ sunt vel suauio-
res, vel synceriores, vel certiores. Minuenda res ē: at crescunt
opes illæ, quas neq; tineæ demoliunt, neq; tollunt fures. De-
places paucioribus, sed melioribus. Macrescit corpus, sed sa-
gina animus. Marcescit nitor cutis, sed enitescit decus animi.
At si per cetera eodem modo cucurreris, intelliges nihil vel
falsi boni relinqui mundo, quod non longe prestantiore com-
pendio cōpensef. Quod si quæ sunt, quæ quāq; non possunt
viciose desiderari, sine vicio tamen possideri possunt, quod
gen^o, opinio popularis, fauor vulgi, gratia, autoritas, amici
honus virtuti habitus, fere fit, vt primū querentibus regnum
dei, vltro hæc omnia adijciant, id quod & promisit Christus,
& deus præstitit Solomoni. Fortuna plarūq; sequit fugien-
tes, fugit sequētes. Certe quicquid acciderit diligentibus, nihil
non esse prosperum potest, quibus dispendia in cōpendium,
flagella in solacium, opprobria in gloriā, cruciatus in volup-
tatem, tristitia in dulcia, mala vertuntur in bona. Hancigit viā
dubitas capessere, & illam relinquere, quū tam iniqua sit col-
latio, imo tam nulla, dei ad diabolum, spei ad spem, præmij ad
præmium, laboris ad laborem, solatiij ad solatium?

¶ Canon Quartus.

Christus
Scopus noster

Sed vt certiore cursu queas ad fœlicitatem contendere, hæc
tibi quarta sit regula, vt totius vitæ tuæ Christum velut vnū
cum scopum præfigas, ad quem vnum omnia studia, omnes
conatus, omne ocium ac negocium conferas, Christum vero
esse puta, non vocem inanem, sed nihil aliud, q̄ charitatem,
simplicitatem, patientiam, puritatem, breuiter quicquid ille
docuit. Diabolum nihil aliud intellige, q̄ quicquid ab illis
auocat. Ad Christum tendit, qui ad solam virtutem fertur.
Diabolo se mancipat, qui seruit vicij. Simplex ergo sit ocu-
lus tuus & totum corpus tuum lucidum erit. Ad solum
Christum, tanq; ad vnicum & summum bonum spectes,
vt nihil ames, nihil mireris, nihil expetas, nisi aut Christum

Mathei
6.

Mathei
6.

Ro. 8.

Mathei
6.

aut pp̄ Christū. Nihil oderis, nihil horreas, nihil fugias, p̄ter
 vnā turpitudinē, aut propter turpitudinē. Ita fiet, vt quicquid
 egeris, siue dormias, siue vigilas, siue edas aut bibas, ipsi deniq;
 lusus tui, & ocia, dicam audacius, imo & vicia quædā leniora,
 in quæ nō nūq̄ ad virtutē p̄perātes incidimus, omnia tibi ce-
 Math. 6 dant in cumulum præmij. Quod si nequā erit oculus tuus, &
 alio q̄ ad Christū spectaris, etiā si quæ recta feceris, infruges
 ra fuerint, aut etiā p̄niciosa, viciū em̄ est, rem bonam non bene
 agere. Tum ad summi boni metā recta festināti, quæcunq;
 obiter occurrunt, eatenus sunt / aut reiicienda, aut assumenda,
 quatenus cursum tuū, aut adiuuāt / aut impediūt. Earum rerū
 ferme triplex est ordo. Quædā em̄ ita sunt turpia, vt honesta
 esse nō possint, vt vlcisci iniuriā, male velle hōini. Hæc semp̄
 aspernanda, quātouis etiā emolumento p̄posito, aut cruciatu.
 Nihil em̄ est, quod bonū virū queat ledere præter vnā turpis
 tudinem. Quædā e regiōe ita sunt honesta, vt turpia esse non
 possint. Quod genus sunt, bene velle oibus, iuuare honestis
 rōnib⁹ amicos, odisse vicia, gaudere p̄ijs sermonib⁹. Quædā
 vero mediā veluti, valitudo, forma, vires, faciētia, eruditio, &
 his similia. Ex hoc igit̄ postremo genere rerum, nihil p̄pter se
 expetendū, neq; magis minusue adhibendæ sunt, nisi quaten⁹
 cōducunt in summā metā. Sunt em̄ et philosophis quidā fines
 imp̄fecti ac mediij / in quibus non oporteat cōsistere, quibusq;
 cōueniat vt nō frui. Verū quæ mediā sunt, nō eodem modo
 omnia / aut cōferūt / aut officiūt ad Christū eunub⁹. Proinde p
 momēto quod habēt, sunt assumēda, aut repudiāda. Scientia
 plus adfert adiumentū ad pietatē q̄ forma, aut vires corporis,
 aut opes. Et quanq̄ omnis eruditio potest ad Christū referri,
 alia tamē alia, pp̄iore viā cōducit. Ab hoc fine / mediōrū oīm
 vtilitatē aut inutilitatē metire. Literas amas. Recte. Si propter
 Christum. Sin ideo tantū amas, vt scias, ibi consistis, vnde gra-
 dum facere oportebat. Quod si literas expetis, vt illis adiutus
 Christum in arcanis literis latentem latius perspicias, p̄spectū
 ames, cognitum atq; amatum cōmunices, aut fruaris, accin-
 gere ad studia literarum. Verum non vltra q̄ ad bonā mentē

Rerum diffe-
rētia triplex.

Scientia primū
locū habet inter
media.

Gentiliū literę arbitrare p̄futuras. Si tibi cōfidis, & ingēs in Christo lucrum
quaten⁹ legens speras, perge tanq̄ audax mercator / longius etiā in gentiliū
da. Iris peregrinari, atq; Aegyptias opes ad dñici tēpli honesta-

Pecunia qualr
viendum.

Crates aurū in
mare proiecit.

Pandore p̄xis

mentū cōvertere Sin metuis plus dispendij, q̄ speras cōpēdij,
ad primā illam regulā redi: nosce teipsum: & tuo te modulo
metire. Satius est minus s̄pere, & amare magis, q̄ magis s̄s-
pere, nō amare. Ergo sciētia in medijs principatū obtinet, de
inde sunt valitudo, dotes ingenij, faciētia, forma, vires, digni-
tas, gr̄a, authoritas, p̄speritas, fama, genus, amici, res familiaris
Horū vnūquodq; vt p̄ximo cursu ad virtutem cōducat, ita
maxime erit adhibendū, sed si quidē currētib⁹ nobis offerant
Sin minus, nō erit tamē horū gr̄a, a p̄posito cursu deflectēdū
Obuenit pecunia, si nihil obstat ad bonā mentem, administra,
para tibi amicos de mammona iniquitatis. Sin bonæ mentis
times dispendiū, cōtemne damnosum lucrū, & vel Craten illū
Thebanū imitare, molestā sarcinā in mare potius p̄cipita, q̄
te retardet a Christo. Id erit tibi factū p̄liuius, si quēadmodū
dixim⁹, assueris nihil mirari eorū quæ sunt extra te. i. quæ nō
p̄tinēt ad hominem interiorē. Ita em̄ fiet, vt neq; insolescas, si
hæc cōtingerint, neq; discuteris animo, si vel negata fuerint,
vel erepta, quippe qui foelicitatē tuā vno Christo metir. Qd̄
si citra tuū studiū cōtingūt, sollicitior esto, nō securior, id co-
gitans, datā tibi diuinitus virtutis exercēda materiā, sed pericu-
losam. Quod si suspectā habes fortunæ benignitatē, Promes-
theum imitare, ne receperis dolosam p̄xidē, & expeditus ac
nudus ad vnicū illud bonū cōtende. Qui vero pecuniam vt
rem magnā ingēti sollicitudine expetūt, & in ea statuūt p̄s-
cipuum vitæ p̄sidiū, qui se beatos putant ea incolumi, qui
miseros clamitant, quum perijt, ij nimirum p̄ires deos sibi sin-
xere. Aequali Christo pecuniā si ea te potest foelicem aut in-
foelicem reddere. Quod dixi de pecuniā idem de honorib⁹,
voluptatibus, valitudine, imo & de ipsa vitā corporis accipe.
Tanto ardore ad vnum Christum scopum nostrum oportet
eniti, vt horum nihil vacet magnopere curare, siue quum
dantur, siue quum tolluntur. Tempus enim breue est / vt ait

1. ad cor
xin. 7.

Apostolus. reliquum est: vt qui vtunt hoc mūdo, sint tāq; nō
 videntes. Hanc mentem scio mūdo vt stultam & male sanam
 ridet, verū per hanc vnā stulticiā placuit deo saluos facere cre
 dentes. Et quod stultum est dei, sapientius est hominibus. Ad
 hanc itaq; regulā, quicquid & agis exiges. Exerces artē recte,
 si sine fraude, verū quo spectas: Vt alas familiā. At quorsum
 tibi familiā: Vt eam Christo lucrifacias. Bene curris. Ieiunas,
 pium quidem opus, in speciem. Sed quo refers tuum ieiuniū:
 Vt parcas penuriam aut vt religiosior habearis. Nequā est ocul⁹
 tuus: At ieiunas, ne in morbū incurras, quorū morbū metuis.
 Ne te priuet vsu voluptatū. Viciosus est oculus tuus. Sed va
 lere vis, vt studio sufficias. Studiū vero, quo refers: Vt sacer
 dotiū aliqd' tibi pares, Sacerdotiū quo animo ambis: Nempe
 vt tibi viuas, nō Cristo. Aberrasti signo, qd' Christianū oportet
 vbiq; præfixū habere. Sumis cibū, vt valeas corpore. Sed
 ideo valere vis corpore, vt sanctis studijs, sanctis vigilijs suffi
 cias. scopū attigisti. Curas aut valitudinē, ne fias deformior,
 ne libidini nō sufficias: a Christo excidisti, aliū deū tibi faciens.
 Sunt: qui certos diuos certis quibusdā colūt cerimonijs. Ali⁹
 Christophorū singulis salutat dieb⁹, sed non nisi cōspecta eius
 imagine. Quo tandē spectans: Nēpe huc, q' sibi psuaserit sese
 illo die a mala morte tutū fore. Alius Rochiū quendā adorat,
 sed quorū: Quod illū credat pestē a corpore depellere. Alius
 Barbarā, aut Georgio certas p̄culas admurmurat, ne ī man⁹
 hostiū veniat. Hic ieiūat Appolloniā, ne doleāt dētes. Ille visis
 diui Iob simulachra, vt scabiē careat. Nōnulli de lucro certam
 portionē pauperib⁹ nūcupāt, ne merces naufragio intercidiāt
 Hieroni cereolus accēdit, vt res quæ periit recipiat. In sūma
 adhūc modū, quot res sunt, quas vel timem⁹ vel cupim⁹, tot
 idē ijs diuos præfecim⁹. Qui & ipsi diuersis nationib⁹ diuersi
 sūt, vt id apud Gallos valeat Paulus, qd' apud n̄ates Hieron,
 neq; passim id valet Iacobus, aut Iohannes quod illo atq; illo
 loco. Quæ qdē pietas nisi a respectu cōmodorū atq; incōmo
 dorū corporaliū ad Christum referatur, adeo Christiana nō
 est, vt non ita multū absit a superstitione eorum, qui quondā

Opera singula
 qualr ad Chri
 stum referēda,

Herculi decime quare vōte sint
Aesculapio gallus
Neptuno thaurus.

Oratio quorū
dam cur nō au
ditur.

Cōtra stationa
rios & Monachos
mēdicātes.

Quid orandū
sit.

Herculi decimā honorū partem vōtebant, vt dītescerent, aut
Aesculapio gallū, vt a morbo reualescerēt, aut qui Neptuno
thaurū cedebant, vt foeliciter nauigarēt. Nomina quidē cōmu
tata sunt, sed finis vtriusq; cōmunis. Oras deū, ne tibi mors acci
dat prēmatura, & nō oras potius vt tibi mentē meliorē lar
giat, vt quocūq; loco te mors opprēsserit, nō offendat impa
ratū. Tu nō cogitas de mutāda vita, & deū rogas ne moriaris

Quid igit oras? Nimirū, vt q̄ diuissime pecces. Oras diuis
tias, & nescis vt diuitijs. Nōne tuā ipsius p̄ncipem oras? Oras
bonā valitudinē & abuteris sanitate, nōne pietas tua ip̄ia est?

Reclamabitur hoc loco p̄tinus, a quibusdam religiosulis, qui
questum existimāt pietatē, & vt idem ait, p̄dulces quasdā be
nedictiones seducūt corda innocentū, ventri suo seruientes/
nō Iesu Christo. Ergo ne inquiet tu vetas cultū sanctorū, in
quibus deus honorat. Ego v̄o non tam damno eos, qui hac
simplici quadā sup̄stitione faciūt, q̄ qui emolumentū suū se
quunt, ea quae tolerabiliora fortasse sunt, p̄ summa & absoluta
pietate efferūt, & suo cōmodo fouēt imperitiā plebis, quā ne
ego quidē omnino cōtemno, verū nō ferā, vt media p̄ sumis,
minima p̄ maximis habeāt. Laudabo, qd' a Rocho suo petāt
incolumē vitā si eam vitā cōsecrāt Christo. Magis aut lauda
bo, si nihil aliud orent, q̄ vt cū odio viciorū augeat amor vir
tutū. De moriēdo ac viuēdo deo in manū dent, dicantq; cum

Paulo. Siue viuimus siue morimur dño viuim⁹ ac morimur
Perfectū erit, si dissolui cupiāt, & esse cū Christo, si in morbis
damnis reliquisq; fortunae incōmodis gloriā & gaudiū suū cō
stituant, qd' digni habeant qui vel hoc mō capiti suo p̄formen

Ergo nō tam reprehēdendū istiusmodi facere, q̄ perniciosum
in eis cōsistere, atq; inniti. Tolero infirmitatē, sed cū Paulo viā
demōstro excellentiorē. Ad hāc regulā/si studia & actus oēs
tuos excusseris, neq; vsq; cōsiteris in medijs, donec pueneris
vsq; ad Christum, neq; aberrabis vnq; a via, neq; rem vllam
in vita, aut facies, aut patieris, quae tibi non vertatur in materiā
pietatis.

¶ Canon Quintus.

Ad Ro
ma. 14.
Philip. 1